

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS DOM

Mål nr
4247-22

meddelad i Stockholm den 11 december 2023

KLAGANDE

Försäkringskassan
103 51 Stockholm

MOTPART

AA

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Kammarrätten i Göteborgs dom den 10 maj 2022 i mål nr 1746-22

SAKEN

Aktivitetsstöd

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta förvaltningsdomstolen avslår överklagandet.

BAKGRUND

1. Som huvudregel gäller att Försäkringskassan ska ändra ett beslut, som har fattats av myndigheten och som inte har prövats av domstol, om beslutet har blivit oriktigt på grund av att det har fattats på uppenbart felaktigt eller ofullständigt underlag. Ett beslut får dock inte ändras till den försäkrades nackdel när det gäller en förmån som har förfallit till betalning.

2. Försäkringskassan beslutade den 15 oktober 2020 att AA skulle få aktivitetsstöd – vilket utgör en s.k. dagersättning – för september 2020, för sitt deltagande i ett arbetsmarknadspolitiskt program hos Arbetsförmedlingen. Enligt gällande rutiner hos Försäkringskassan betalas aktivitetsstöd ut den 26:e i varje månad.
3. Med anledning av uppgifter från Arbetsförmedlingen om att AA hade stängts av från det arbetsmarknadspolitiska programmet i fem dagar beslutade Försäkringskassan den 21 oktober 2020 att ändra sitt tidigare beslut så att hon inte fick aktivitetsstöd för tiden 14–18 september. Motiveringen var att det tidigare beslutet hade blivit oriktigt på grund av att Försäkringskassan hade klart felaktiga uppgifter när beslutet fattades.
4. AA överklagade Försäkringskassans ändringsbeslut till Förvaltningsrätten i Malmö som upphävde beslutet. Förvaltningsrätten konstaterade att det framgår av rättsfallet RÅ 2004 ref. 47 att Försäkringskassans beslut rörande en annan dagersättning ansetts ha förfallit till betalning redan i samband med att beslutet meddelades. Domstolen fann vidare att det beträffande aktivitetsstöd inte finns någon särreglering om utbetalningstidpunkten och att det därför saknades skäl att frågå den princip som slagits fast i praxis. Eftersom AAs rätt till aktivitetsstöd för september månad således hade förfallit till betalning redan i och med beslutet den 15 oktober 2020, hade Försäkringskassan ingen möjlighet att därefter ändra sitt beslut till nackdel för henne på sätt som skett.
5. Försäkringskassan överklagade till Kammarrätten i Göteborg som avslog överklagandet. Även kammarrätten fann att aktivitetsstödet hade förfallit till betalning när beslutet att bevilja ersättningen meddelades.

YRKANDEN M.M.

6. *Försäkringskassan* yrkar att Högsta förvaltningsdomstolen upphäver förvaltningsrättens och kammarrättens avgöranden samt visar målet åter till förvaltningsrätten. *Försäkringskassan* anför att 2004 års rättsfall gällde en socialförsäkringsförmån för vilken beslutet gällde omedelbart, men för aktivitetsstöd finns det inte någon regel som anger att ett beslut om stöd gäller omedelbart. Enligt myndigheten blir följden av detta att ett beslut om aktivitetsstöd blir gällande först när det får laga kraft eller ersättningen dessförinnan betalas ut av myndigheten.
7. AA anser att överklagandet ska avslås.

SKÄLEN FÖR AVGÖRANDET**Frågan i målet**

8. Frågan i målet är vid vilken tidpunkt en beslutad dagersättning i form av aktivitetsstöd ska anses ha förfallit till betalning och beslutet därmed inte längre får ändras till den försäkrades nackdel.

Rättslig reglering m.m.

9. Enligt 11 kap. 1 § förordningen (2017:819) om ersättning till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser ska bestämmelserna i 113 kap. 3 och 5 §§ socialförsäkringsbalken om ändring av beslut tillämpas på *Försäkringskassans* beslut enligt förordningen.
10. Av 113 kap. 3 § första stycket 2 socialförsäkringsbalken framgår att *Försäkringskassan* ska ändra ett beslut som har fattats av myndigheten och som inte har prövats av domstol, om beslutet har blivit oriktigt på grund av att det

har fattats på uppenbart felaktigt eller ofullständigt underlag. Enligt 5 § får emellertid ett beslut inte ändras till den försäkrades nackdel med stöd av 3 § när det gäller en förmån som har förfallit till betalning.

11. I förordningen (1982:366) om utbetalning av dagersättningar från Försäkringskassan anges i 1 § andra stycket 2, att aktivitetsstöd enligt förordningen om ersättning till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser är en dagersättning.

Högsta förvaltningsdomstolens bedömning

12. En förutsättning för att Försäkringskassan ska kunna ändra ett beslut till den försäkrades nackdel med stöd av 113 kap. 3 § socialförsäkringsbalken är enligt 5 § att beslutet inte gäller en förmån som har förfallit till betalning.
13. Av förarbetena som behandlar den bestämmelse som numera motsvaras av 113 kap. 3 § socialförsäkringsbalken framgår att en ersättning i allmänhet förfaller till betalning vid den tidpunkt då ersättningen blir tillgänglig för lyftning. I fråga om sjukpenning och föräldrapenning räknas tiden från den dag förmånen avser (prop. 1977/78:20 s. 96).
14. Beträffande förmånen sjukpenning, som är en dagersättning, har Högsta förvaltningsdomstolen i rättsfallet RÅ 2004 ref. 47 uttalat att om en i ett beslut beviljad förmån avser förfluten tid och redan då skulle ha varit tillgänglig för lyftning, förfaller ersättningen till betalning när beslutet meddelas.
15. För dagersättningen aktivitetsstöd finns inte någon särskilt föreskriven ordning för när ett beslut om beviljat stöd kan verkställas, dvs. när förmånen blir tillgänglig för lyftning och därför förfaller till betalning. Enligt Högsta förvaltningsdomstolens mening bör då, i ljuset av 2004 års rättsfall, gälla att ett beslut från Försäkringskassan om att bevilja en person aktivitetsstöd kan verkställas omedelbart, dvs. även om det inte har fått laga kraft.

16. Försäkringskassans ursprungliga beslut om att bevilja aktivitetsstöd avsåg förfluten tid. Det innebär att ersättningen förföll till betalning när beslutet meddelades. Försäkringskassan saknade därför möjlighet att ändra sitt beslut till nackdel för AA. Överklagandet ska alltså avslås.

I avgörandet har deltagit justitieråden Henrik Jermsten, Per Classon, Mahmut Baran, Linda Haggren och Magnus Medin.

Föredragande har varit justitiesekreteraren Sara Arya.